

Godišnji izveštaj
o položaju
LGBT
populacije u Srbiji

1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004

2005

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU LGBT POPULACIJE U SRBIJI

*Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava
Beograd, 2006. godina*

**Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, Beograd
Srbija i Crna Gora**

Tel: +381 11 3444950, +381 63 8 513 170
Tel/fax: +381 11 459604

E-mail: labris@labris.org.yu
Web: www.labris.org.yu

Naziv publikacije:
Godišnji izveštaj o položaju LGBT populacije u Srbiji

autorka: Dragana Vučković
uredila: Ljiljana Živković
prevod na engleski: Miodrag Kojadinović
Ana Zorbić

tehničko uređenje i prelom: Adorjan Kurucz
dizajn korica: Adorjan Kurucz
štampa: Standard 2, Beograd

Tiraž: 500

Beograd, 2006. godina

SADRŽAJ

Uvod	5
Godišnji izveštaj o položaju LGBT populacije u Srbiji	7
Zakonodavstvo.....	7
Institucije.....	10
Nasilje, govor mržnje - primeri.....	11
Mediji.....	12
Zdravstvo.....	13
Javne aktivnosti.....	14
Prilozi	17
Prilog 1:.....	17
<i>Zakon o radiodifuziji</i>	
<i>Zakon o javnom informisanju</i>	
Prilog 2:.....	18
<i>Protokol 12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda</i>	
Prilog 3:.....	19
<i>Amandmani na predlog Zakona o ravnopravnosti polova</i>	

Prilog 4:	31
<i>"Šta mislite o trendu u zemljama Evropske unije da se odobre gej brakovi", Danas, 25.april 2005.</i>	
Prilog 5:	32
<i>Dopis ministru zdravlja, Tomici Milosavljeviću, povodom zahteva za javnim oglašavanjem da istopolna orijentacija nije bolest</i>	
Prilog 6:	33
<i>Izveštaj stručne službe RRA</i>	
Prilog 7:	34
<i>Dopis Svetske zdravstvene organizacije Labrisu povodom zahteva Srpskom lekarskom društvu za javnim oglašavanjem da istopolna orijentacija nije bolest</i>	
Prilog 8:	36
Saopštenja za javnost, Labris, 2005.:	
<i>Izveštaj State Department-a, 4.3.2005.....</i>	36
<i>Govor mržnje na plakatima i grafitima u Bogradu, 24.3.2005. ....</i>	36
<i>Pretučena jer je zaljučila na lezbejku, 5.4.2005.....</i>	38
<i>Zakonom protiv mržnje, 8.4.2005.....</i>	39
<i>Međunarodni dan protiv homofobije, 16.5.2005.....</i>	41
<i>Pravo na život bez nasilja, 4.7.2005.....</i>	42
<i>Usvojen zakon o visokom obrazovanju, 2.9.2005.....</i>	43
<i>Novi krivični zakon, 12.10.2005.....</i>	44
<i>Reakcija na govor mržnje, 16.11.2005.....</i>	44
<i>U Piramidi podsticana diskriminacija, 25.12.2005.....</i>	46

UVOD

Godišnji izveštaj o položaju LGBT populacije u Srbiji predstavlja skup svega značajnog što se desilo tokom 2005. godine za osobe drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne, a o čemu je Labris organizacija za lezbejska ljudska prava prikupila informacije, odnosno prikaz onoga što su bile aktivnosti samog Labrisa. Pored važnosti arhiviranja svih ovih dešavanja, cilj ovog izveštaja je i informisanje najšire javnosti o njima. Zbog toga, dostavljamo ovaj izveštaj svim relevantnim državnim institucijama, političkim partijama, domaćim štampanim i elektronskim medijima, domaćim LGBT grupama, nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima ljudskih prava kod nas i u svetu, svetskim LGBT organizacijama.

Beograd, 2006. godina

Dragana Vučković

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU LGBT POPULACIJE U SRBIJI, ZA 2005. GODINU

Kada je reč o položaju LGBT populacije u Srbiji i pozitivnim promenama koje su se dogodile, 2005. godinu obeležilo je zakonodavstvo, tj. usvajanje dva nova zakona koja sankcionišu diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije. Takođe, značajan pomak je i izjednačavanje potrebne minimalne starosne dobi za stupanje u seksualne odnose, bilo da je reč o heteroseksualnim odnosima ili o homoseksualnim odnosima.

Ipak, nova zakonska rešenja još uvek ne smanjuju svakodnevno nasilje i diskriminaciju koju doživljavaju istopolno orijentisane osobe.

Tako je čak dve trećine ispitanika/ispitanica doživelo nasilje zato što je drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne - pokazalo je istraživanje "Nasilje nad LGBTTIQ populacijom". Samo 10% ispitanika/ispitanica je nasilje koje je doživelo prijavilo policiji.

Najviše zabeleženih primera diskriminacije prema istopolno orijentisanim osobama bilo je u slučajevima govora mržnje.

Nedeljama su fasade nevladinih organizacija i drugih zgrada širom Srbije bile ispisivane fašističkim porukama u kojima je govor mržnje bio upućen i LGBT osobama.

Mediji su u Srbiji tokom 2005. godine, a po onome što su Labrisova saznanja, više pisali i izveštavali o radu domaćih LGBT grupa, nego tokom 2004. godine ali i dalje su domaćim novinarima/novinarkama najzanimljivije bile teme iz domena zabave, estrade i privatnog života.

1. ZAKONODAVSTVO

Tokom 2005. godine, usvojena su još dva zakona koja sankcionišu diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije. To su Zakon o radu, usvojen u Skupštini Srbije 15. marta (član 18)

5. Zabrana diskriminacije

član 18.

*Zabranjena je neposredna i posredna diskriminacija lica koja traže zaposlenje, kao i zaposlenih, s obzirom na pol, rođenje, jezik, rasu, boju kože, starost, zdravstveno stanje, odnosno invalidnost, nacionalnu pripadnost, veroispovest, bračni status, porodične obaveze, **seksualno opredeljenje**, političko ili drugo uverenje, socijalno poreklo, imovinsko stanje, članstvo u političkim organizacijama, sindikatima ili neko drugo lično svojstvo¹*

i Zakon o visokom obrazovanju, usvojen 30. avgusta (član 8)

Pravo na visoko obrazovanje

član 8.

*Pravo na visoko obrazovanje imaju sva lica sa prethodno stečenim srednjim obrazovanjem, bez obzira na rasu, boju kože, pol, **seksualnu orijentaciju**, etničko, nacionalno ili socijalno poreklo, jezik, veroispovest, političko ili drugo mišljenje, status stečen rođenjem, postojanje senzornog ili motornog hendikepa ili imovinsko stanje.²*

Nakon usvajanja ova dva, u Srbiji trenutno postoji ukupno četiri zakona koji eksplicitno zabranjuju diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije. Osim pomenuta dva iz 2005. godine to su još i: Zakon o radiodifuziji (član 21, član 79) i Zakon o javnom informisanju (član 38)³.

Srbija i Crna Gora je protekle godine potpisala i Protokol 12 Evropske konvencije za ljudska prava⁴, a ovaj Protokol je stupio

na snagu 01. aprila. Protokol 12 ima za ulogu da iskoreni sve oblike diskriminacije u jednoj zemlji, a od 46 evropskih država, članica Saveta Evrope, ratifikovalo ga je samo 12. Imajući u vidu da ovaj Protokol nisu ratifikovale neke od, po pitanju poštovanja ljudskih prava, najrazvijenijih evropskih država (zato što žele prvo da stvore stvarne uslove u praksi za njegovu potpunu primenu), doživljavamo ovaj potez naše vlasti kao još jedno olako shvatanje pitanje ljudskih prava i diskriminacije.

Skupština Srbije je 24. februara usvojila i novi Porodični zakon koji i dalje vrlo diskriminatorno posmatra bračnu, tj. vanbračnu zajednicu i pod njima podrazumeva samo zajednice između muškarca i žene, tretirajući i dalje istopolno orijentisane osobe kao građane/građanke drugog reda. Tokom skupštinske rasprave o ovom zakonu, ostala je upamćena afirmativna izjava poslanika Gorana Svilanovića, za govornicom u parlamentu:

“Nećemo vredajući homoseksualce, bilo da su u pitanju muškarci ili žene, time nećemo učiniti ništa dobro. Neće javna rasprava o tome dovesti da se smanji populacija, kao što insistiranje na zabrani abortusa neće povećati populaciju. Budimo samo malo tolerantniji da ne bismo živeli u društvu gde je jedan dobar deo neshvaćen, odbačen i nesrećan”.

Ova izjava je redak primer otvorene podrške LGBT populaciji od strane jednog političara.

Podsećamo da je još avgusta 2003. godine, Labris predao “Predlog izmena i dopuna zakona o porodici” republičkom ministarstvu za socijalna pitanja. Predlog izmena i dopuna zakona o porodici odnosio se na dva moguća modela: izjednačenje homoseksualnog i heteroseksualnog braka i uvođenje instituta zajednice osoba istog pola, a usledio je kao posledica tadašnjeg neadekvatnog predloga zakona u kojem su istopolno orijentisane osobe potpuno izostavljene.

¹vidi www.parlament.sr.gov.yu

²vidi www.parlament.sr.gov.yu

³vidi prilog 1

⁴vidi prilog 2

Zahtevamo od nadležnih da izmene članove Porodičnog zakona koji se odnose na formulaciju bračne. tj. vanbračne zajednice, kao i da, u tom smislu potpuno izjednače prava i obaveze homoseksualnih parova sa onima koja imaju heteroseksualni parovi u ovim zajednicama.

Podržavamo zato predlog Beogradskog centra za ljudska prava, za ocenu ustavnosti člana 4 stava 1 Porodičnog zakona. Beogradski centar za ljudska prava podneo je, naime, avgusta 2005. godine, Ustavnom sudu Srbije predlog za ocenu ustavnosti člana 4, po kojem se vanbračnim zajednicama smatraju samo trajnije zajednice osoba različitog pola.

“Predlagač smatra da ne postoje nikakvi moralni razlozi da se osobama istog pola koje se nalaze u vanbračnoj zajednici uskrate prava na izdržavanje ili zajedničku imovinu, ili pravo na posetu bolesnom partneru u zdravstvenoj ustanovi. Naprotiv, nemoralno je što se osobama istog pola ova prava uskraćuju”, stoji između ostalog u predlogu Beogradskog centra za ljudska prava, koji još uvek čeka na odluku Ustavnog suda tj., eventualni poziv na konsultativni sastanak.

Skupština Srbije usvojila je 29. septembra i novi Krivični zakon⁵ koji izjednačava potrebnu minimalnu starosnu dob za stupanje u seksualne odnose, bilo da je reč o heteroseksualnim odnosima ili o homoseksualnim odnosima (i gejevi i lezbejke).

Naime, prema prethodnom Krivičnom zakonu minimalni uzrast za pristajanje na seksualni odnos bio je 14 godina, tj. uzrast kada lice prestaje da bude dete i postaje maloletno lice. Ipak, ova odredba nije važila u svim slučajevima, jer je prošli Krivični zakon zabranjivao dobrovoljni *muški* seksualni odnos s licem starijim od 14 godina, te je u ovom slučaju, kada je reč o gejevima minimalan uzrast bio 18 godina.

Novi Krivični zakon stupio je na snagu 01. januara 2006. godine.

Protekle godinu obeležila su i nastojanja Labrisa organizacije za lezbejska ljudska prava i Gaytena LGBT Centra za promociju prava seksualnih manjina na lobiranju za unosenje amandmana u postojeći predlog Zakona o ravnopravnosti polova. Krajnje nedopustivo je to što je cela radna grupa koja je pripremila predlog ovog zakona isključila iz celog procesa nevladin sektor, čak i ženske nevladine organizacije. Labris i Gayten su početkom juna podnele/li amandmane zbog potpunog isključivanja istopolno orijentisanih osoba iz ovog zakona⁶. Dve organizacije su uputile mandmane Pokrajinskom sekretarijatu za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, kao i celoj radnoj grupi. Nakon obećanja da će doći do sastanka, koji se ipak nije desio, pokušalo se sa lobiranjem poslanice/poslanika koja/koji bi predložila/o amandmane Labrisa i Gaytena u Skupštini Srbije. Ipak, i ovo je bilo nemoguće ostvariti, a iz radne grupe su stigli signali da ona ne želi dalje da radi na ovom zakonu, odnosno da u njegovoj sadržini bilo šta menja.

Zakon o ravnopravnosti polova još uvek nije ušao u skupštinsku proceduru, i smatramo zato da se u njega moraju uneti izmene, tj. članovi koji zabranjuju diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije.

Ono što se, na žalost, nije desilo ni tokom 2005. godine je usvajanje Opšteg antidiskriminacionog zakona. Model zakona, u izradi Instituta za uporedno pravo u Beogradu, postoji još od 2002. godine, ali naša vlast i pored svakodnevne diskriminacije istopolno orijentisanih osoba, i dalje ignoriše potrebu za hitnim usvajanjem ovog zakona.

Marta 2005. godine nastala je i Koalicija protiv diskriminacije (Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, Gayten LGBT Centar za promociju prava seksualnih manjina, Centar za unapređivanje pravnih studija, VelikiMali, Udruženje studenata sa hendikepom, Inicijativa mladih za ljudska prava, glas razlike, CHRIS odbori za ljudska prava), čiji je cilj promocija i rad na što hitnijem usvajanju Opšteg antidiskriminacionog zakona.

⁵vidi www.parlament.sr.gov.yu

⁶vidi prilog 3

Zahtevamo zato od vlasti da u najskorijem roku uvrsti u skupštinsku proceduru Opšti antidiskriminacioni zakon (model Instituta za uporedno pravo), koji osim što štiti sve ranjive grupe od diskriminacije, predviđa i prebacivanje tereta dokazivanja nevinosti na optuženu stranu.

2. INSTITUCIJE

Samo aktivistkinje Labrisa su nekoliko puta tokom protekle godine imale priliku da se uvere u diskriminacionu praksu domaćih institucija. Tokom projekta Edukacija medija, nevladinih organizacija i omladinskih organizacija, Labris je nailazio na teskoće i nesaradnju od strane predstavnika/ca državnih institucija.

Naime, u Zrenjaninu je 14. septembra, a u organizaciji Labrisa - organizacije za lezbejska ljudska prava, održana tribina na temu "Diskriminacija marginalizovanih grupa". Tribina je održana u zrenjaninskom kulturnom centru, a uz podršku Grupe "Reaguj!" - Vojvodina, Grupe Taboo - Zrenjanin i Centra za unapređenje Lokalne Samouprave - Zrenjanin.

Treba istaći da su sve osobe koje je trebalo da učestvuju na tribini - to i učinile, osim Dragana Dragaša iz SUP - a Zrenjanin koji je, na osnovu prethodnog dogovora sa organizatoricama, trebalo da govori o sankcionisanju nasilja nad marginalizovanim grupama. Dragaš na tribinu nije došao uz izgovor da je u pitanju "nesporazum". Takođe, neposredno pred početak događaja, otkazan je koktel koji je trebalo da bude održan za sve učesnice/ke u Skupštini opštine Zrenjanin. Ovim postupcima, vlasti u Zrenjaninu samo su potvrdile opravdanost ovakvih tribina u cilju eliminisanja homofobije.

Sličan primer je i onaj iz Kragujevca, na tribini o diskriminaciji, takođe u Labrisovoj organizaciji, održanoj 23. novembra, na kojoj se, iako je prethodno potvrdio dolazak, ipak nije pojavio predstavnik iz MUP-a koji je trebalo da govori o iskustvima policije u prijavljivanju slučajeva diskriminacije.

Primer otvorenog, tolerantnog ponašanja institucija je jednodnevni seminar za predstavnike/ce medija, *Ka Evropi: marginalizovane grupe i odgovorno novinarstvo*, održan 07. oktobra, u Izvršnom veću Skupštine Vojvodine, u Novom Sadu, a u saradnji Labrisa sa Zavodom za ravnopravnost polova Vojvodine. Skup je otvorila Jelica Rajačić - čapaković, zamenica pokrajinskog sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, a govoricile su i Danica Todorov, zamenica pokrajinskog ombudsmana za ravnopravnost polova i Zorana šijački, iz Pokrajinskog sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova.

Iako je Zakon o dostupnosti informacija na snazi, SOS služba Ministarstva za ljudska i manjinska prava, nakon nekoliko poslatih pisama i E-mailova, nije odgovorila Labrisu na pitanje o broju eventualnih pritužbi zbog diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije.

Izražavamo nezadovoljstvo zbog ignorisanja i neodgovornosti službe koja treba da bude na raspolaganju svim svojim građanima i građankama. Takođe, zahtevamo od svih institucija poštovanje Zakona o dostupnosti informacija.

Ovdašnji političari/političarke ne samo da se nisu trudili/le da osude govor mržnje, već su svojim javnim izjavama⁷ doprinosili/le diskriminativnoj i netolerantnoj atmosferi.

Na žalost, i osobe poput ministara ignorišu pitanje homofobije, odnosno prava istopolno orijentisanih osoba, oglašujući se pritom na stavove oko kojih konsenzus ima gotovo čitav svet.

Tako Tomica Milosavljević, ministar zdravlja nije udostojio Labris bilo kakvog odgovora povodom zahteva da se javno oglasi da istopolna orijentacija nije bolest⁸. Ovaj zahtev ministru je bio poslat 03. novembra, a nakon izbegavanja Srpskog lekarskog društva da se javno oglasi i potvrdi da homoseksualnost nije

⁷vidi prilog 4

⁸vidi prilog 5

bolest. Nedopustivo je da ministar zdravlja ignoriše i odbija da se izjasni u skladu sa stavom i odlukom najrelevantnije zdravstvene organizacije u svetu, Svetske zdravstvene organizacije, a čija je i naša zemlja članica.

Zahtevamo od ministra Milosavljevića da se što pre jasno izjasni o ovom pitanju, imajući u vidu da je on od 14. septembra 2005. godine član Stalnog komiteta Svetske zdravstvene organizacije za Evropu (naša zemlja nije imala predstavnika u ovom telu poslednjih 15 godina).

Za razliku od ministra zdravlja, Republičku radiodifuznu agenciju možemo izdvojiti kao primer otvorene institucije sa kojom je Labris ostvario uspešan kontakt. Nakon upućene predstavke povodom govora mržnje u emisiji Piramida, emitovanoj 16. oktobra na TV Pink, stručna služba RRA je razmatrala ovaj slučaj i poštujući postojeće zakone (Zakon o radiodifuziji i Zakon o javnom informisanju), zaključila da je TV Pink povredio članove pomenutih zakona i emitovao govor mržnje u svojoj emisiji.

Od stručne službe Republičke radiodifuzne agencije, Labris je dobio i ohrabrenje da nastavi da prati program svih radio i televizijskih stanica i nastavi da Agenciji šalje svoje reakcije na ono što je eventualni govor mržnje, kako bi Agencija sve te slučajeve posebno razmatrala i zaključivala da li je zakon zaista povređen.

3. NASILJE, GOVOR MRŽNJE - PRIMERI

Dve trećine ispitanika/ispitanica je doživelo nasilje zato što je drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne, pokazalo je istraživanje "Nasilje nad LGBTTIQ populacijom"⁹ sprovedeno u periodu od 15. septembra do 28. oktobra prošle godine. Istraživanje je sprovedla Labris organizacija za lezbejska ljudska prava u saradnji sa Centrom za promociju i unapređenje LGBT ljudskih prava i Queer kulture Lambda, a uz podršku Novosadske Lezbejske Organizacije, Queerie i Gaytena-LGBT.

⁹vidi www.labris.org.yu

Svi/e ispitanici/ispitanice koji su doživeli/e nasilje, doživeli/e su *emocionalno nasilje* (izbegavanje, ismejavanje, stereotipiziranje, osuđivanje, provociranje, odbacivanje, obezvređivanje, ignorisanje, negiranje postojanja seksualne orijentacije drugačije od heteroseksualne, pretnje, zastrašivanje, ucenjivanje svakodnevno bombardovanje negativnim stereotipima homoseksualnosti od strane medija, prijatelja, religije, porodice ...).

Emocionalno nasilje, kao jedini oblik nasilja, doživelo je 32.5% ispitanika/ispitanica, a 24.1% ispitanika/ispitanica je uz opisanu vrstu nasilja doživelo i *fizičko nasilje i egzistencijalnu ugroženost* (potpuno nedostajanje podrške i odbacivanje od strane porodice, uskraćivanje materijalnih sredstava, izbacivanja iz kuće, pretnje ubistvom, gubitak posla ...) - tj. sve vrste nasilja izuzev seksualnog, a sa fizičkim nasiljem (guranje, šamaranje, udaranje, šutiranje, premlaćivanje ...) kao dominantnim.

Sve vrste nasilja, *sa seksualnim nasiljem* (silovanje, pokušaj silovanja, navođenje na prostituciju, trafficking, iskorišćavanje seksualnosti u pornografske svrhe, seksualno uznemiravanje koje uključuje fizički dodir, seksualno uznemiravanje koje ne uključuje fizički dodir, egzibicionizam, voajerizam ...) kao dominantnim, doživelo je 8.8% ispitanika/ispitanica.

Najveći procenat ispitanika/ispitanica - 25.9%, je nasilje doživelo/doživela od osoba koje su im poznate, a 42.9% ispitanika/ispitanica je nasilje doživelo više puta, dok je 3% permanentno u situaciji nasilja.

Ispitanici/ispitanice su, nakon doživljenog nasilja, izuzetno retko prijavljivali nasilje.

Samo 10% ispitanika/ispitanica je nasilje koje je doživelo prijavilo policiji.

Još manji broj ispitanika/ispitanica, 2.9%, je nasilje koje je doživelo prijavilo tužilaštvu.

Ispitanicima/ispitanicama koji/e su doživeli/e prijavili/e nasilje policiji i/ili tužilaštvu, od podrške nadležnih organa, *najviše je nedostajala adekvatna akcija i više znanja o LGBTTIQ pitanjima.*

Najčešći odgovori koji su navođeni kao razlog neprijavljanja nasilja bili su: *nemam poverenja u nadležne organe* - 12.4% i *nemam poverenja u nadležne organe i strah me je da prijavim nasilje koje sam doživelo/doživela* - 8.2%.

Prošla godina ostaće specifična i po velikom broju primera govora mržnje širom Srbije¹⁰.

Tako su tokom samo dvadesetak dana, marta i aprila Beograd, Negotin, Vrbas i Zrenjanin ispisivani i oblepljivani rasističkim, antisemitskim, homofobičnim porukama: "Srbi rađajte zdravu i belu decu, ne pedere", "Pederi marš napolje", moglo se pročitati sa fasada nevladinih organizacija u ovim gradovima.

Ipak, sve je kulminiralo nasiljem u novosadskom Dunavskom parku, u noći između 02. i 03. aprila, kada su tri skinheads-a pretukla dvadesetsedmogodišnju M. J., jer im je zbog kratke kose "zaličila" na lezbejku. M. J. se vraćala kući oko pola tri ujutru, parkom, kada su tri mladića, prepoznatljivog izgleda skinheads pokreta, počela da viču za njom i zovu je da se okrene. Pošto je devojka to i učinila, mladići su povikali: "Jao, pa ti si žensko, ti si jedna od onih - treba vam kosti polomiti". Jedan od napadača je prvo M.J. udario u glavu, a zatim su je oborili na zemlju i išutirali. Napadnuta M.J. nije slučaj prijavila policiji.

Osim govora mržnje koji je nedopustiv i mora se uvek kažnjavati, za osudu je i ponašanje političara koji i kada su ustajali protiv govora mržnje jedino nisu osuđivali homofobiju.

Ovakav je slučaj bio sa grafitima i plakatima koji je Nacionalni stroj lepio po Beogradu, a kojima se napada radio - televizija B92 kao "jevrejska televizija", kao i zbog "antisrpskog delovanja, pogubnog uticaja na srpsku omladinu, podrške nezavisnosti Kosova, podršku širenju narkomanije, homoseksualizma i drugih bolesti sa zapada".

I dok su sve političke stranke jednoglasno osudile antisemitizam - potpuno je izostala osuda homofobičnih izjava.

Ono što ovdašnji zvaničnici ne prihvataju je da su ljudska prava nedeljiva, hijerarhije nema. štititi samo jedne, a druge ne - takođe je diskriminacija. Zahtevamo zato od nadležnih da poštuju pravo na veroispovest, pripadnost određenoj rasi, naciji ali i pravo na seksualnu orijentaciju.

¹⁰ vidi prilog 8 (saopštenja za javnost)

4. MEDIJI

Osim nesenzibilisanih političara, netoleranciju je protekle godine potpomagalo i većina medija, koji su prava LGBT populacije često zanemarivali. Labris je u svom istraživanju štampanih medija, a u periodu od 5. januara do 30. marta 2005. godine analizirao šest informativnih dnevnih novina - Danas, Politika, Večernje novosti, Glas javnosti, Blic i Kurir i dva nedeljnika - NIN i Vreme.

Analiza je pokazala da je gotovo 40% tekstova objavljeno u rubrici Zabava. Kultura, zabava, estrada i privatni život, afere, skandali pokrivaju čak 64% tekstova što je dvostruko više u poređenju sa 2004.-om godinom¹¹.

Zajedničko u pisanju medija, i u 2004. i u 2005. godini, je to da nije objavljen niti jedan tekst o promociji GL grupa. U 2005. među izvorima informacija GL aktivista/aktivistkinja takođe nema.

Pošto sagledamo činjenice, koje analiza pokazuje: najveći broj novina samo uzgredno pominje GL populaciju i GL teme, najveći broj tekstova je mali i objavljen u rubrici Zabava, a na teme estrada, privatni život, afere, skandali GL pojedinaca, najčešće se piše o događajima koji se dese "negde u svetu", a ne u Srbiji, onda je jasno zašto su u gotovo 80% slučajeva tekstovi kontekstuirani neutralno. Možemo se samo pitati kako bi tekstovi izgledali da je reč o domaćim osobama i događajima.

Diskriminišuća, vrednujuća, omalovažavajuća terminologija je, uz već odomaćene u štampi - homoseksualizam, homići, peder, homo lobi ŷ proizvela u 2005.-oj godini još novih termina - raspala pederčina, sramni homoseksualni odnos, homo-pripadnik ...

Imajući u vidu da je diskriminacija na osnovu seksualne orijentacije najpre zabranjena u sferi medija (Zakon o radiodifuziji,

¹¹ U januaru 2004. godine Labris je počeo sa analizom štampanih medija kroz dva istraivacka ciklusa; prvi istraivacki ciklus obuhvatio je period od 1. jula do 31. decembra 2003. godine, a drugi, period od 1. januara do 30. juna 2004. godine

Zakon o javnom informisanju), smatramo nedopustivim ovakvu praksu novinara/novinarke, koji svojim izveštavanjem krše i postojeće zakone i elementarna načela svoje profesije.

Upravo takav primer govora mržnje prema istopolno orijentisanim osobama desio se 16. oktobra u emisiji Piramida (TV Pink). Voditeljka Branka Nevistić i gosti u emisiji - Toma Fila i Milorad Vučelić, koristili/le su se diskriminišućom terminologijom, odnosno govorom mržnje prilikom rasprave o gej brakovima, kršeći Zakon o radiodifuziji, član 21.

Labris organizacija za lezbejska ljudska prava i Gayten LGBT Centar za promociju prava seksualnih manjina zatražili/le su od TV Pink da upute javno izvinjenje gej i lezbejskoj populaciji, ali pošto ni nakon ostavljenog roka za izvinjenje nismo dobile/li odgovor, uputili/le smo predstavku Republičkoj radiodifuznoj agenciji, nadležnoj za primenu Zakona o radiodifuziji.

Stručna služba Republičke radiodifuzne agencije zatražila je od TV Pink da se u određenom roku izjasni o predstavi, ali ova televizija nije odgovorila na taj zahtev, kršeći ujedno član 14 Zakona o radiodifuziji. Stručna služba RRA je konstatovala¹² da je emitovanjem dve izjave - Tome File i Branke Nevistić, emiter prekršio član 21 zakona, a da je voditeljka osim toga narušila i osnovna načela novinarske profesije.

Izricanje kazne nije bilo moguće, jer još uvek nije izvršeno dodeljivanje frekvencija emiterima.

Apelujemo na Republičku radiodifuznu agenciju da i nakon završene dodele nastavi da prati emitere, tj. njihov program i poštujući zakon sankcioniše govor mržnje prema istopolno orijentisanim osobama. Takođe, apelujemo na sve medije da se ne koriste govorom mržnje, da poštuju postojeće zakone i o pitanjima vezanim za istopolnu orijentaciju izveštavaju i pišu objektivno i nesezacionalistički.

5. ZDRAVSTVO

Kada je reč o zdravstvu u odnosu na LGBT tematiku, može se reći da je 2005. godinu obeležio zahtev Labrisa Srpskom lekarskom društvu da potvrdi da istopolna orijentacija nije bolest. Labris je, naime, uputio ovaj zahtev SLD - u 04. maja. Ipak, nakon dva meseca čekanja dobile smo odgovor u kojem je Srpsko lekarsko društvo odbilo da potvrdi ono što je Svetska zdravstvena organizacija učinila još pre 15 godina kada je 17. maja 1990. god. uklonila homoseksualnost sa liste mentalnih oboljenja. Povodom održavanja Međunarodnog dana protiv homofobije, Labris je naime, tražio od SLD - a da izda zvanično saopštenje kojim će se samo zapravo pridružiti svojim kolegama iz regiona (Hrvatska, Makedonska lekarska udruženja npr. su ovo već učinila) a i iz celog sveta. Američko psihijatrijsko udruženje (APA) je u tom periodu i zvanično podržalo pravno priznanje istopolnih zajednica, kao i sva prava i obaveze koje uz to slede, jer su istraživanja pokazala da su deca koju podižu lezbejski i gej parovi u istoj meri socijalizovana kao i deca heteroseksualnih parova.

Ipak, Labrisov zahtev naši doktori su odbili, sakrivši se iza izgovora da "nisu nadležni" da odlučuju o tome šta je bolest a šta ne. Iako je odavno utvrđeno da homoseksualna orijentacija nije ograničena ni na jedan određen tip osobe i da su gej muškarci i lezbejke svih godina, rasa, religija, nacionalnosti, društvenog okruženja i profesija, još jedan deo našeg društva okrenuo je glavu na drugu stranu i odbio da pomogne u otklanjanju predrasuda. Srpsko lekarsko društvo je predložilo da se održi javna rasprava na ovu temu, što je Labris odbio.

Umesto toga, obavestile smo o svemu Svetsku zdravstvenu organizaciju, tj. njeno sedište u ženevi. U dopisu koji smo dobile od SZO¹³, Helena Nigren-Krug, savetnica za zdravlje i ljudska prava u SZO, saopštila nam je da je o ovome obavestila sve odseke ove organizacije, ali i kancelariju Visokog komesara UN za ljudska prava. Takođe, sa slučajem je upoznat i Pol Hant, specijalni izvestioc UN, zadužen za najviše standarde fizičkog i

¹²vidi prilog 6

¹³vidi prilog 7

mentalnog zdravlja ljudi. Predsednik Etičkog komiteta Marko Kontić, tvrdio je zatim u jednom intervjuu povodom ovog slučaja da SLD čeka zapravo "preporuku evropskih i svetskih strukovnih i naučnih organizacija, jer ne želi da isključivo sama donosi takve odluke". Ipak i nakon više meseci, Srpsko lekarsko društvo se nije ponovo oglasilo po ovom pitanju.

Labris se obratio zatim i Tomici Milosavljeviću, ministru zdravlja - ali ministar se nije oglasio po ovom pitanju, iako je, lično član Stalnog komiteta Svetske zdravstvene organizacije za Evropu.

Zahtevamo od svih relevantnih, domaćih lekarskih udruženja, a pre svega od Srpskog lekarskog društva i Jugoslovenskog udruženja neuropsihijatarata da se javno oglase i potvrde da homoseksualnost nije bolest, i na taj način potvrde ono što je zvanična nauka utvrdila pre nekoliko desetina godina.

6. JAVNE AKTIVNOSTI

Labris organizacija za lezbejska ljudska prava, a uz podršku pojedinih nevladinih organizacija i medija, organizovala je u periodu 25. jun - 25. jul medijsku kampanju pod sloganom "Pravo na život bez nasilja".

Povod za organizovanje medijske kampanje bio je obeležavanje Međunarodnog dana ponosa LGBT osoba.

Cilj kampanje bio je promocija lezbejskih i gej prava u društvu i lobiranje za zakonske izmene kojima se prava istopolno orijentisanih osoba uvažavaju kao osnovna ljudska prava. Takođe, ovom kampanjom želele smo da ukažemo na sve učestalije slučajeve nasilja nad LGBT populacijom i pozovemo javnost na toleranciju i uvažavanje različitosti.

Medijska kampanja "Pravo na život bez nasilja" obuhvatala je emitovanje radio džingla na 20 -ak radio stanica širom Srbije i konferenciju za štampu, održanu 01. jula u Media centru.

Na konferenciji su prezentovani rezultati pilot ankete o nasilju nad LGBT osobama¹⁴, odgovor Srpskog lekarskog društva na Labrisov zahtev, poređenje analiza medija 2004/05, kao i opšte stanje LGBT populacije u Srbiji. Na konferenciji su govorili/e: Lepa Mladenović, predsednica Labrisa, Snježana Milivojević, profesorka FPN i teoretičarka medija i Saša Gajin, pravnik, iz Instituta za uporedno pravo.

Medijski sponzori kampanje, uz podršku ANEM-a (Asocijacija nezavisnih elektronskih medija), bili su: Radio B92, Radio 202, Radio Pirot, Radio Užice, Radio Sombor, Radio Niš, Radio Zrenjanin, Radio Kojot, Radio Fedra, Radio 021, Radio Subotica, Radio Pančevo, Radio Polimlje, Radio Požega, Radio Boom 93, Radio Primus, Radio Sokobanja, Radio Stuff, RTV Krajina, Samostalna televizija i radio Negotin.

Nakon ove medijske kampanje, Labris je do kraja godine realizovao i nekoliko kampanja slabijeg inteziteta. Aktivnosti u okviru ovih kampanja su bile: distribucija razglednica za 10. decembar-Dan ljudskih prava, distribucija novogodišnjih čestitki, kao i Labrisovih kalendara za 2006. godinu. Sve aktivnosti su bile usmerene na institucije, medije i nevladine organizacije.

U Evropskom Parlamentu 10. maja prikazan je dokumentarni film, "Ima mesta za sve nas", (2003) - u produkciji Labrisa i Gaytena.

Projekcija o proslavi Dana ponosa, 2001. godine u Beogradu, organizovana je u Strazburu u okviru obeležavanja Međunarodnog dana protiv homofobije a prisustvovala su joj tri člana Parlamenta, među kojima je bio i potpredsednik - Džerard Onesta. Brojna publika, nakon završetka filma postavljala je pitanja, šokirana nasiljem nad LGBT populacijom, a najviše time da gejeve i lezbejke u Beogradu, nisu tukli samo skinheads-i huligani, već i "obični" ljudi.

Na dvodnevnoj OSCE - ovoj konferenciji u španiji prezentovano je istraživanje "Nasilje nad istopolno orijentisanim osobama" koje je Labris - grupa za lezbejska ljudska prava uradila u

¹⁴vidi www.labris.org.yu

saradnji sa Novosadskom Lezbejskom Organizacijom i Centrom za promociju i unapređenje LGBT ljudskih prava i Queer kulture Lambda iz Niša,.

Istraživanje o nasilju nad LG populacijom u Srbiji je predstavljeno na inicijativu ILGA Europe, a u okviru OSCE konferencije koja je ove godine bila posvećena antisemitizmu i drugim oblicima netolerancije.

Cilj konferencije kojoj je predsedavala Slovenija, bio je skretanje pažnje na ulogu koju u smanjenju diskriminacije i netolerancije imaju vlasti, civilno društvo, škole i mediji.

U Zrenjaninu je 14. 09. 2005. godine, u organizaciji Labrisa održana tribina na temu "Diskriminacija marginalizovanih grupa". Tribina je održana u zrenjaninskom kulturnom centru, a uz podršku Grupe "Reaguj!" - Vojvodina, Grupe Taboo - Zrenjanin i Centra za unapređenje Lokalne Samouprave - Zrenjanin. Događaju je prisustvovalo 60 - ak učesnika/ca, i važno je pomenuti da je ova tribina prvi skup u Zrenjaninu, na kojem se javno pričalo o LGBT temama i diskriminaciji ove vrste.

U prostoru "Izbe", u Novom Sadu, 10.10.2005. godine, održana je tribina "Diskriminacija". Tribinu je organizovao Labris, u saradnji sa grupom Esperanca - Novi Sad, Novosadskom Lezbejskom Organizacijom i ženskim studijama i istraživanjima, Novi Sad.

Na skupu kojem je prisustvovalo 25 ljudi, govorilo se o problemima mladih i njihovom pravu na besplatno obrazovanje; o diskriminaciji osoba sa invaliditetom; položaju i socijalnoj isključenosti žena, kao i o homofobiji kao jednoj od najizraženijih predrasuda u našem društvu.

U Kragujevcu je 23.11.2005. godine, održana tribina "Diskriminacija marginalizovanih grupa". Tribinu je organizovao Labris uz podršku "Romskog Informativnog Centra (RIC)" - Kragujevac. Na skupu je između ostalih, govorio i kragujevački ombudsman.

Pored nekoliko održanih tribina na temu diskriminacije, Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava je tokom 2005. godine nastavila sa edukacijom medija, tj. novinara/novinarki. Održano je tri seminara - u Novom Sadu, Beogradu i Nišu, za ukupno 41 novinara/novinarki, iz 29 različitih medijskih kuća. Cilj skupova je bio da kroz razmenu iskustava ostvarimo što bolje razumevanje i izveštavanje javnosti o položaju marginalizovanih grupa, kao i uspostavljanje dugoročne saradnje Labrisa i učesnika/ca seminara.

Prošle godine, aktivistkinje i aktivisti lezbejskih i gej organizacija proslavile/li su trodnevnom manifestacijom, 02.-04. decembra, dva važna jubileja - 15 godina lezbejskog i gej aktivizma u Srbiji i Crnoj Gori i desetogodišnjicu rada Labrisa - organizacije za lezbejska ljudska prava.

Program proslave "Prvo je stiglo jedno pismo", održan je u prostoru Centra za kulturnu dekontaminaciju i Incest trauma centra.

Proslavu su organizovale/i: Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, Gayten LGBT - Centar za promociju prava seksualnih manjina, žene u crnom, Spy, NLO - novosadska lezbejska organizacija, i brojne/i pojedinke i pojedinci.

Zahvaljujući ad-hoc koaliciji "Danas španija - sutra Srbija", u Beogradu je u periodu 03.-06. decembar 2005. godine, boravila Silvija Haen, koordinatorka Nacionalne Federacije LGBT organizacija u španiji, jedna od najzaslužnijih osoba za izglasavanje zakona o istopolnim brakovima u ovoj zemlji. Poslednji dan proslave aktivisti/aktivistkinje LGBT organizacija, ali i druge osobe, imale/li su priliku da razgovaraju sa Silvijom Haen i čuju iskustva iz španije.

Regionalna See q mreža koju čine LGBT organizacije sa prostora bivše Jugoslavije, podržala je učešće panelista i panelistkinja na tribinama koje su bile sastavni deo programa proslave 15 godina lezbejskog i gej aktivizma.

Proslavi 15 godina lezbejskog i gej aktivizma, prisustvovali/le su gosti/gošće iz Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije. Osim organizacija koje su pripremile manifestaciju, bilo je predstavnika/ca iz 20-ak nevladinih organizacija iz cele Srbije.

PRILOG 1

ZAKON O RADIODIFUZIJI

(Objavljen u "Sl. glasnik RS", br. 42, 2002.)

Suzbijanje govora mržnje

član 21.

Agencija se stara da programi emitera ne sadrže informacije kojima se podstiče diskriminacija, mržnja ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog različite političke opredeljenosti ili zbog pripadanja ili nepripadanja nekoj rasi, veri, naciji, etničkoj grupi, polu ili zbog seksualne opredeljenosti.

Postupanje emitera suprotno zabrani iz stava 1. ovog člana je osnov za izricanje predviđenih mera od strane Agencije, nezavisno od drugih pravnih sredstava koja stoje na raspolaganju oštećenom.

Posebne obaveze pri proizvodnji i emitovanju informativnog programa

član 79.

Nosioci javnog radiodifuznog servisa su dužni da pri proizvodnji i emitovanju informativnih programa poštuju princip nepristrasnosti i objektivnosti u tretiranju različitih političkih interesa i različitih subjekata, da se zalažu za slobodu i pluralizam izražavanja javnog mišljenja, kao i da spreče bilo kakav oblik rasne, verske, nacionalne, etničke ili druge netrpeljivosti ili mržnje, ili netrpeljivosti u pogledu seksualne opredeljenosti.

ZAKON O JAVNOM INFORMISANJU

(Objavljen u "Sl. glasniku RS", br. 43, 2003.)

Zabrana "govora mržnje"

član 38.

Zabranjeno je objavljivanje ideja, informacija i mišljenja kojima se podstiče diskriminacija, mržnja ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog pripadanja ili nepripadanja nekoj rasi, veri, naciji, etničkoj grupi, polu ili zbog njihove seksualne opredeljenosti, bez obzira na to da li je objavljivanjem učinjeno krivično delo.

PRILOG 2

Protokol 12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda *Rim, 4. novembar 2000.*

Države potpisnice, članice Saveta Evrope,

imajući u vidu osnovno načelo da su svi ljudi jednaki pred zakonom i imaju pravo na jednaku zaštitu zakona;

rešene da preduzmu dalje korake radi unapređivanja jednakosti svih ljudi kolektivnom primenom opšte zabrane diskriminacije putem Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, potpisane u Rimu 4. novembra 1950. (u daljem tekstu: "Konvencija");

potvrđujući da načelo nediskriminacije ne sprečava potpisnice da preduzimaju mere radi unapređivanja pune i stvarne jednakosti pod uslovom da postoji objektivno i razumno opravdanje za ovakve mere, saglasile su se o sledećem:

član 1

Opšta zabrana diskriminacije

1. Svako pravo koje zakon predviđa ostvarivaće se bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao npr. polu, rasi, boji kože, jeziku, veroispovesti, političkom i drugom uverenju, nacionalnom ili društvenom poreklu, povezanosti s nacionalnom manjinom, imovini, rođenju ili drugom statusu.
2. Javne vlasti neće ni prema kome vršiti diskriminaciju po osnovima kao što su oni pomenuti u stavu 1.

AMANDMANI NA PREDLOG ZAKONA O RAVNOPRAVNOSTI POLOVA

06.06.2005.

Predlagači amandmana:

Glas razlike
Inicijativa mladih za ljudska prava
Gayten LGBT Centar za promociju prava seksualnih manjina
CHRIS mreža
Veliki Mali
LABRIS grupa za lezbejska ljudska prava
Udruženje studenata sa hendikepom
Švedski Helsinški Komitet za ljudska prava
Centar za unapređivanje pravnih studija
Autonomni ženski centar
Queeria LGBT
Esperanca

Predlaže se izmena i dopuna sledećih članova predloga zakona o ravnopravnosti polova:

Predmet i sadržaj zakona

član 1.

Predlažemo da se iza reči *polu* dodaju termini **rodnom identitetu, seksualnom opredeljenju**, te se u tom smislu član 1. menja i glasi:

Predmet i sadržaj zakona

član 1.

Ovim zakonom uređuje se stvaranje jednakih mogućnosti ostvarivanja prava žena i muškaraca, donošenje propisa i preduzimanje posebnih mera za sprečavanje i otklanjanje diskriminacije zasnovane na polu, **rodnom identitetu, seksualnom opredeljenju**, bračnom ili porodičnom statusu, trudnoći ili roditeljstvu.

Diskriminacija

član 4.

Predlažemo da se iza reči *pola* dodaju termini **rodnog identiteta, seksualnog opredeljenja**, a iza reči *polu* dodaju termini **rodnom identitetu, seksualnom opredeljenju**, te se u tom smislu član 4. menja i glasi:

Diskriminacija

član 4.

Diskriminacija na osnovu pola, **rodnog identiteta, seksualnog opredeljenja**, bračnog ili porodičnog statusa, trudnoće i roditeljstva, je svako pravno ili fizičko, neposredno ili posredno razlikovanje, privilegovanje, isključivanje ili ograničavanje zasnovano na polu, **rodnom identitetu, seksualnom opredeljenju**, bračnom ili porodičnom statusu, trudnoći ili roditeljstvu koje ima za cilj ili posledicu da pojedincima ili pojedincima oteža, ugrozi, onemogućí ili negira priznanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava.

Posredna diskriminacija

član 6.

Predlažemo da se iza reči *pola* dodaju termini **rodnog identiteta, seksualnog opredeljenja**, a iza reči *polu* dodaju termini **rodnog identiteta, seksualnog opredeljenja**, te se u tom smislu član 6. menja i glasi:

Posredna diskriminacija

član 6.

Posredna diskriminacija je stavljanje lica određenog pola u neravnopravan položaj pozivanjem na prividno neutralnu pravnu normu, kriterijum ili praksu jednaku za sve: neopravdanim postavljenjem takvih zahteva ili uslova koje diskriminisano lice zbog pola, **rodnog identiteta, seksualnog opredeljenja**, bračnog ili porodičnog statusa, trudnoće i roditeljstva ne može ili može ispuniti sa znatnim teškoćama; neopravdanim obezbeđivanjem povoljnijeg položaja ili davanjem prednosti licima određenog pola u odnosu na diskriminisano lice; ponižavajućim postupanjem prema diskriminisanom licu, isključivo ili pretežno zbog pripadnosti određenom polu, **rodnog identiteta**,

seksualnog opredeljenja, bračnog ili porodičnog statusa, trudnoće i roditeljstva. Pozivanje, podsticanje i navođenje na diskriminaciju, pomaganje u diskriminatornom postupanju i povredi načela jednakih prava i obaveza žena i muškaraca smatra se diskriminacijom na osnovu pola.

Značenje zakonskih pojmova

član 8.

Predlažemo da se u član 8. doda objašnje za pojam **seksualno opredeljenje**, a da se u objašnjenje pojmova *jednake mogućnosti* i *različit tretman* iza reči *polu* dodaju termini **rodnog identiteta**, **seksualnog opredeljenja**, te se u tom smislu član 8. menja i glasi:

Značenje zakonskih pojmova

član 8.

Svi pojmovi koji se u ovom zakonu koriste u muškom rodu, obuhvataju iste pojmove u ženskom rodu.

Pojmovi korišćeni u ovom zakonu su:

Rod je društveno uspostavljena uloga žena i muškaraca u javnom i privatnom životu, koja pokazuje značaj koji je u društvu dat biološkoj pripadnosti određenom polu.

Pol je biološka pripadnost određenog lica jednom od polova.

Rodni identitet je sopstveno osećanje o sopstvenom rodu (muškom, ženskom ili transrodnom) koje može ali ne mora biti u skladu sa društveno prihvaćenim normama i ulogama.

Seksualno opredeljenje je sveobuhvatni pojam koji podrazumeva seksualnu orijentaciju-heteroseksualnost, homoseksualnost, biseksualnost, tj. emotivnu i/ili fizičku privlačnost prema osobama drugog i/ili istog pola ili roda.

Različit tretman je postupak ili mera koja neopravdano daje prednost licu jednog pola u odnosu na lice drugog pola zbog pripadnosti određenom polu, **rodnog identiteta**, **seksualnog opredeljenja**, bračnog ili porodičnog statusa, trudnoće i roditeljstva.

Jednake mogućnosti predstavljaju poštovanje i ostvarivanje ljudskih prava žena i muškaraca u svim oblastima života nezavisno od pripadnosti polu, **rodnog identiteta**, **seksualnog opredeljenja**, bračnog ili porodičnog statusa, trudnoće i roditeljstva.

Nasilje na osnovu pola, rodnog identiteta i seksualnog opredeljenja je ponašanje kojim se ugrožava telesni integritet, duševno zdravlje ili spokojstvo lica, ili nanosi materijalna

PRILOG 3

Amandmani na predlog Zakona o ravnopravnosti polova

šteta licu, kao i ozbiljna pretnja takvim ponašanjem koja sprečava ili ograničava neko lice da uživa prava i slobode na principu ravnopravnosti polova.

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje koje ima za cilj ili predstavlja povredu dostojanstva lica ili koje izaziva strah ili stvara neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo ponašanje zbog pripadnosti određenom polu, **rodnog identiteta i seksualnog opredeljenja**

Seksualno uznemiravanje je neželjeno fizičko, psihičko, verbalno i drugo neprihvatljivo ponašanje prema nekom licu iz seksualnih pobuda.

Raspoređivanje i napredovanje

član 13.

Predlažemo da se iza reči *pol* dodaju termini **rodni identitet, seksualno opredeljenje**, te se u tom smislu član 13. menja i glasi:

Raspoređivanje i napredovanje

član 13.

Pol, **rodni identitet, seksualno opredeljenje**, bračni ili porodični status, trudnoća i roditeljstvo ne može da bude smetnja profesionalnom napredovanju. Odsustvovanje sa posla zbog trudnoće i roditeljstva ne sme da utiče na ocenjivanje podobnosti za stručno usavršavanje, napredovanje ili da bude povod za nepovoljnije raspoređivanje bilo kojeg zaposlenog lica.

Jednako plaćanje

član 14.

Predlažemo da se u rečenicu *žena i muškarac imaju pravo na jednaku zaradu za jednak rad i posao istog značaja kod poslodavca* doda i **nezavisno od pripadnosti polu, rodnog identiteta, seksualnog opredeljenja, bračnog ili porodičnog statusa, trudnoće i roditeljstva**, te se u tom smislu član 14. menja i glasi:

Jednako plaćanje

član 14.

žena i muškarac imaju pravo na jednaku zaradu za jednak rad i posao istog značaja kod poslodavca, **nezavisno od pripadnosti polu, rodnog identiteta, seksualnog opredeljenja, bračnog ili porodičnog statusa, trudnoće i roditeljstva.**

Jednak rad i posao istog značaja smatra se da postoji, ako:

zaposleni poseduju jednake stručne kvalifikacije;

obavljaju poslove iste vrste, obima, složenosti i odgovornosti, odnosno, mogu se međusobno zamenjivati na tom poslu;

rade pod jednakim ili uporedivim uslovima.

Ako postoji razlika u plaćanju između muškarca i žene za posao iste vrste i značaja, poslodavac je dužan da na zahtev zaposlenog lica dokaže da nejednako plaćanje nije zasnovano na razlici u polu, već na razlikama u uslovima, rezultatima, obimu i kvalitetu rada.

Prestanak radnog odnosa i radnog angažovanja

član 20.

Predlažemo da se iza reči *polu* dodaju termini **rodni identitet, seksualno opredeljenje**, te se u tom smislu član 20. menja i glasi:

Prestanak radnog odnosa i radnog angažovanja

član 20.

Pripadnost polu, **rodni identitet, seksualno opredeljenje**, trudnoća, materinstvo i roditeljstvo, pokretanje postupka zbog diskriminacije, uznemiravanja i seksualnog uznemiravanja, ne mogu se smatrati opravdanim razlogom za otkaz ugovora o radu, odnosno prestanak radnog i drugog ugovornog odnosa po osnovu rada, niti mogu biti opravdan osnov da se zaposleni proglašeni viškom zaposlenih.

PRILOG 3

Amandmani na predlog Zakona o ravnopravnosti polova

Koordinator za ravnopravnost polova

član 22.

Predlažemo da se iza reči *poslodavaca* doda **bez obzira na pol, rodni identitet, seksualno opredeljenje, bračni ili porodični status, trudnoću, roditeljstvo**, te se u tom smislu član 22. menja i glasi:

Koordinator za ravnopravnost polova

član 22.

Kod poslodavca koji ima više od 100 zaposlenih, bira se koordinator za ravnopravnost polova. Koordinatora za ravnopravnost polova biraju zaposleni, tajnim glasanjem, na period od 3 godine.

Koordinator za ravnopravnost polova se stara o obezbeđenju ravnopravnog tretmana žena i muškaraca kod poslodavca, **bez obzira na pol, rodni identitet, seksualno opredeljenje, bračni ili porodični status, trudnoću, roditeljstvo**. Poslodavac je dužan da koordinatoru za ravnopravnost polova omogući nesmetan rad.

Koordinator za ravnopravnost polova ima pravo da pred organom upravljanja kod poslodavca pokrene postupak radi povrede ravnopravnosti zaposlenih.

Ako se povreda ravnopravnosti polova ne otkloni, koordinator za ravnopravnost polova dužan je da se obrati inspekciji rada i ima pravo da pokrene postupak pred sudom nadležnim za rešavanje radnih sporova, u roku od 30 dana od dana kada je povreda učinjena.

Koordinator za ravnopravnost polova uživa zaštitu koju imaju predstavnici sindikata kod poslodavca.

Socijalna zaštita

član 24.

Predlažemo da se iza reči *pola* dodaju termini **rodnog identiteta i seksualnog opredeljenja**, te se u tom smislu član 24. menja i glasi:

Socijalna zaštita

član 24.

Zabranjen je neravno pravan tretman po osnovu pola, **rodnog identiteta i seksualnog opredeljenja** prilikom ostvarivanja i uživanja prava iz oblasti socijalne ili zdravstvene zaštite na teritoriji Republike, bez obzira na subjekte koji organizuju i sprovode ovu zaštitu.

Republika može predvideti u budžetu sredstva za pobošljanje materijalnog položaja samohranih roditelja i nezaposlenih majki sa decom do tri godine života.

Nasilje u porodici

član 31.

Predlažemo da se iza reči *pol* dodaju termini **rodni identitet, seksualno opredeljenje**, a da se iza reči *polu* dodaju termini **rodni identitet, seksualno opredeljenje**, te se u tom smislu član 31. menja i glasi:

Nasilje u porodici

član 31.

Svi članovi porodice imaju jednako pravo na zaštitu od nasilja u porodici, bez obzira na pol, **rodni identitet, seksualno opredeljenje**.

Diskriminacijom se ne smatraju posebne mere i programi namenjeni:

ženama i deci, žrtvama nasilja, kojima se obezbeđuje socijalna, pravna, i druga pomoć i naknada, u cilju zaštite od nasilja u porodici i otklanjanja i ublažavanja posledica nasilja;

zbrinjavanju žena i dece, žrtvama nasilja, u cilju sprečavanja nasilja i ostvarivanje njihovog prava na život bez nasilja (sigurne kuće i dr.);

muškarcima, izvršiocima nasilja u cilju sprečavanja daljeg nasilja;

U cilju suzbijanja nasilja u porodici preduzimaju se mere namenjene edukaciji i podizanju svesti javnosti, u cilju sprečavanja nasilja u porodici, eliminisanja predrasuda, prakse i običaja vezanih za pripadnost određenom polu, **rodni identitet, seksualno opredeljenje**.

PRILOG 3

Amandmani na predlog Zakona o ravnopravnosti polova

Javno informisanje

član 49.

Predlažemo da se u rečenici *Informacije putem sredstava javnog informisanja ne smeju vredati dostojanstvo ličnosti s obzirom na pripadnost određenom polu* doda i **rodni identitet, seksualno opredeljenje, bračni ili porodični status, trudnoću i roditeljstvo**, te se u tom smislu član 49. menja i glasi:

Javno informisanje

član 49.

Informacije putem sredstava javnog informisanja ne smeju vredati dostojanstvo ličnosti s obzirom na pripadnost određenom polu, **rodni identitet, seksualno opredeljenje, bračni ili porodični status, trudnoću i roditeljstvo**, niti sadržati ili podsticati diskriminaciju zasnovanu na pripadnosti određenom polu, **rodnom identitetu, seksualnom opredeljenju, bračnom ili porodičnom statusu, trudnoći i roditeljstvu**.

Odredbe stava 1. ovog člana odnose se i na sve vidove reklama i propagandnog materijala.

Sredstva javnog informisanja su dužna da kroz svoje programe razvijaju svest o ravnopravnosti polova.

Zadužbine, fondacije i fondovi

član 51.

Predlažemo da se iza reči *pola* dodaju termini **rodnog identiteta, seksualnog opredeljenja, bračnog ili porodičnog statusa, trudnoće, roditeljstva**, te se u tom smislu član 51. menja i glasi:

Zadužbine, fondacije i fondovi

član 51.

Zadužbine, fondacije i fondove ne smeju vršiti diskriminaciju po osnovu pola, **rodnog identiteta, seksualnog opredeljenja, bračnog ili porodičnog statusa, trudnoće, roditeljstva**

u vezi sa osnivanjem i davanjem odobrenja za upis u odgovarajući registar, donošenjem akata o unutrašnjoj organizaciji, izborom organa i načinom upravljanja, određivanjem kruga i prioriteta korisnika sredstava, načinom korišćenja sredstava, promenom svojinskih odnosa, oporezivanjem i dr.

Zaštita u upravnom postupku i postupku sudske kontrole upravnog akta

član 53.

Predlažemo da se iza reči *pola* dodaju termini **rodnog identiteta, seksualnog opredeljenja, bračnog ili porodičnog statusa, trudnoće, roditeljstva**, te se u tom smislu član 53. menja i glasi :

Zaštita u upravnom postupku i postupku sudske kontrole upravnog akta

član 53.

Svako lice čije je pravo povređeno upravnim aktom kojim je izvršena diskriminacija po osnovu pola, **rodnog identiteta, seksualnog opredeljenja, bračnog ili porodičnog statusa, trudnoće, roditeljstva** može izjaviti žalbu zbog diskriminacije. Protiv konačnog upravnog akta kojim je izvršena diskriminacija može se pokrenuti upravni spor pred nadležnim sudom, pod uslovima i na način utvrđen zakonom.

Uporišta za svoje zahteve nalazimo u:

Ustavu Republike Srbije

Ustav Republike Srbije garantuje jednakost prava i slobode bez obzira na rasu, pol, rodjenje, jezik, nacionalnu pripadnost, veroispovest, političko ili drugo uverenje, obrazovanje, socijalno poreklo, imovno stanje ili koje lično svojstvo

Ustavna odredba o jednakosti građana obavezuje, osim pravosudne, i zakonodavnu vlast da proaktivno pristupi pravnoj regulaciji društvenih fakticiteta čija neregularnost uzrokuje nejednakost određenih skupina građana/ki ili pojedinaca/ki.

Ustavno uređenje Republike Srbije kao pravne države zahteva od zakonodavne vlasti da normira sve delove društvenog života koje su za moderno, demokratsko društvo važni.

Deklaracija Ujedinjenih nacija o ljudskim pravima

Pakt o građanskim pravima i političkim slobodama

Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama

član 8. govori da **svako** ima pravo na poštovanje svog ličnog i porodičnog života.

Evropska povelja o osnovnim pravima

Povelja EU-e o osnovnim pravima u čl. 21. zabranjuje diskriminaciju na osnovi: pola, rase, boje kože, jezika, veroispovesti, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili društvenog porekla, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovine, rođenja, genetskih predispozicija, starosti, te seksualne orijentacije.

Rezolucija o jednakim pravima homoseksualaca i lezbejki u EC (Official Journal C 061, 28/2/1994 p.0040)

koja za cilj ima ukidanje percepcije homoseksualnosti kao nepodobnog oblika ponašanja, sve oblike diskriminacije u radnom pravu, javnim službama, krivičnom, građanskom, ugovornom, trgovačkom pravu, ukidanje prepreka za sklapanje braka ili drugu jednako vrednu pravno regulisanu zajednicu, diskriminaciju na osnovi starosti za zakonit pristanak na seksualni odnos itd.

REZOLUCIJA EVROPSKOG PARLAMENTA BR. A3-0028

iz 1994.G. poziva članice i države koje se žele priključiti Evropskoj uniji da urede jednakopravnost osoba heteroseksualne i homoseksualne orijentacije. Posebno reguliše određena zakonodavna područja u vezi sa homoseksualnom orijenatacijom: radnog prava, krivičnog prava, prava na bračnu i vanbračnu vezu, zabrane lečenja homoseksualnosti.

REZOLUCIJA EVROPSKOG PARLAMENTA A5-0223 IZ 2001.G.

upozorava na ljudska prava i diskriminaciju na osnovi istopolne orijentacije i vanbračnih zajednica, te traži osiguranje jednakih prava istopolnim zajednicama.

REZOLUCIJA EVROPSKOG PARLAMENTA A5-0050 IZ 2000.g.

poziva države članice da samohranim roditeljima, vanbračnim drugovima i istopolnim partnerima garantuje jednaka prava kao i tradicionalnim porodicama.

DIREKTIVA SAVETA EVROPE (COUNCIL DIRECTIVE 2000/78/EC)

zabranjuje svaku diskriminaciju na osnovi seksualne orijentacije i vanbračnog statusa na radu i u vezi sa radom.

Od strateškog je značaja za Republiku Srbiju, njenim pristupom Savetu Evrope, procesom stabilizacije i pridruživanja Evropskoj Uniji, **poštovanje ljudskih prava i jednako-pravnost** svih njenih građana i građanki, te usklađivanje našeg zakonodavstva sa zakonodavstvom EU.

Buduće članice će morati udovoljiti kriterijumima za pristup EU-u, među koje pripada sveobuhvatno i bezuslovno poštovanje ljudskih prava. To od država kandidatkinja zahtevaju **Kopenhaški kriterijumi, Sporazum o Evropskoj uniji** (članak 6/2) i **Amsterdamski sporazum** (članak 13). Poslednji donosi pravnu podlogu za sprečavanje svake diskriminacije na osnovi seksualne orijentacije, te zahteva da je potrebno **pristupiti svim potrebnim akcijama radi sprečavanja diskriminacije na osnovi pola, rasne i etničke pripadnosti, religije, vere, hendikepa ili seksualne orijentacije**.

Naglašavamo, s obzirom na dosadašnju pravnu praksu i kulturni obrazac u kojem živimo, da se termini **rodni identitet i seksualno opredeljenje ne podrazumevaju pod terminom "polna ravnopravnost"**.

Podsećamo da su susedne zemlje uvidele ovaj problem (*Bosna i Hercegovina* - " **Diskriminacija na temelju spola i spolne orijentacije zabranjena je** " član 2., Zakon o ravnopravnosti spolova, 2003. god.; *Hrvatska* - " **Zabranjuje se diskriminacija na temelju bračnog ili obiteljskog statusa i spolne orijentacije.** " član 6., stav 2, Zakon o ravnopravnosti spolova, 2003. god), te svojim zakonima sankcionišu diskriminaciju na osnovu seksualnog opredeljenja.

Uporište za svoje zahteve nalazimo, i u sve učestalijim slučajevima nasilja nad istopolno orijentisanim osobama, što potvrđuje i pilot anketa "Nasilje nad istopolno orijentisanim osobama" koju je sprovedla Labris - grupa za lezbejska ljudska prava iz Beograda u saradnji sa Centrom za promociju i unapređenje LGBT ljudskih prava i Queer kulture Lambda iz Niša i Novosadskom Lezbejskom Organizacijom - NLO iz Novog Sada, u toku februara 2005. godine ispitan/a je 71 ispitanik/ca, gej/lezbejka, na teritoriji Niša (N=25), Novog Sada (N=17) i Beograda (N=29).

Gotovo svi/e ispitanici/e, gejevi i lezbejke, 90 % ispitanog uzorka, znaju za slučajeve nasilja zbog toga što je osoba dugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne. Najveći procenat njih, **preko 70 %** to zna zato što je i **sam/a doživeo/la nasilje**.

PRILOG 3

Amandmani na predlog Zakona o ravnopravnosti polova

Emocionalno nasilje - izbegavanje, ismejavanje, obezvređivanje i negiranje gej/lezbejskog identiteta, pretnje, zastrašivanje, svakodnevno bombardovanje negativnim stereotipima homoseksualnosti od strane medija, prijatelja, religije, porodice je **doživelo gotovo 50 %** ispitanika/ca, 4,2 % je uz opisanu vrstu nasilja doživelo i **egzistencijalnu ugroženost** - potpuno nedostajanje podrške i odbacivanje od strane porodice, uskraćivanje materijalnih sredstava, izbacivanja iz kuće, pretnje ubistvom, a gotovo **17 % je uz dve prethodno opisane vrste nasilja bilo i premlaćeno.**

Više od 50 % ispitanika/ca je opisane vrste nasilja doživelo više puta.

Možda najfrapantniji podatak, proizašao iz ovog istraživanja, jeste taj da je jedna četvrtina ispitanika/ca, gejeva/lezbejki, opisane aktove nasilja doživela od slučajnih prolaznika (N.N. lica). Ovaj podatak daje sliku **izuzetno jakog aktivnog nasilja i represije nad gejevima i lezbejkama.**

Zbog svega navedenog, smatramo da su predloženi amandmani neophodni radi sprečavanja svake diskriminacije zasnovane na seksualnom opredeljenju, i da doprinose, kako poštovanju ljudskih prava, tako i kvalitetu samog zakona.

"Danas", 25. april 2005. godina, rubrika Hronika

Pitanje/Odgovor

šta mislite o trendu u zemljama Evropske unije da se zakonom odobre gej brakovi?

Lejla Ruždić - Trifunović, predsednik Odbora Skupštine Srbije za ravnopravnost polova:

"Smatram da je još rano da takvi trendovi zažive u našoj zemlji. Nisam razmišljala o ovom pitanju, jer Srbija još uvek nije u Evropskoj uniji. Pošteno da kažem nisam sigurna da li bi o uvođenju takvih trendova razmišljala čak i da je Srbija članica Unije."

Ratko Božović, sociolog kulture:

"Odnosi među ljudima takve vrste postoje bez obzira šta neko o tome misli. U praksi funkcionišu i brakovi među ljudima istog pola. Odluke donesene u nekim zemljama Evropske unije posmatram kao težnju da se takvi odnosi institucionalizuju. Lično u tome ne vidim ništa loše."

Novka Mojić, vojvođanski sekretar za demografsku politiku i porodicu:

"Naravno da ne podržavam gej brakove. Natalitet je sve manji i upravo jedan od zaključaka nedavno održanog Demografskog kongresa Evrope je da će se raditi na jačanju porodice. Ne podržavam gej brakove ni sa ličnog ni sa aspekta resora koji vodim u Izvršnom veću Vojvodine."

Dr Dragan Bataveljić profesor Pravnog fakulteta u Kragujevcu:

"Mislim da to nije u redu, odnosno smatram da je neprirodno ozakoniti takve brakove. Tačno je da svako ima pravo na svoja opredeljenja u svakom pogledu, i sigurno je da treba poštovati ljudska prava i slobode, ali u svemu tome ipak treba da postoje neke granice. Barem one koje je priroda postavila."

PRILOG 5

Za: Tomica Milosavljević, ministar zdravlja
povod: zahtev Labrisa upućen Srpskom lekarskom društvu
poslato i Srpskom lekarskom društvu

Beograd, 03.11.2005.

Poštovani Tomice Milosavljević,

obraćamo Vam se u nadi da ćete se Vi i ministarstvo na čijem ste čelu, javno oglasiti o tome da homoseksualnost nije bolest.

Maja meseca ove godine, *Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava*, uputila je istu molbu Srpskom lekarskom društvu, ali je ono odbilo našu molbu sa predlogom da se održi javna rasprava na ovu temu (dostavljamo Vam dopis Srpskog lekarskog društva). Nismo pristale, jer ne želimo da raspravljamo o onome što je već utvrđena naučna činjenica.

Ovakvo saopštenje, koje imaju mnoge zemlje od svojih lekarskih udruženja, potrebno nam je u otklanjanju vrlo rasprostranjene zablude u našoj sredini. U prilici smo da često, čak i od zvaničnih predstavnika/ca institucija i vlasti, čujemo da su istopolno orijentisane osobe - bolesne osobe.

Takođe, LGBT populacija u našoj zemlji, jedina je u regionu prinuđena, da se u odbrani svojih prava, konstantno poziva na međunarodne dokumente.

Naša zemlja je članica Ujedinjenih Nacija, a samim tim i Svetske zdravstvene organizacije, koja je homoseksualnost skinula sa zvanične liste oboljenja *17. maja 1990. godine*. Zbog toga smo se i obratile WHO, koja je zatim o celoj situaciji informisala *United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR)*, kao i *Mr Paul Hunt, specijalnog izvestioca UN* (dostavljamo Vam pismo koje smo primile od Svetske zdravstvene organizacije).

Pozivamo Vas da se u što kraćem vremenskom roku, javno oglasite da istopolna orijentacija nije bolest, a u skladu sa stavom i odlukom najrelevantnije zdravstvene organizacije u svetu, čija je i naša zemlja član.

PRILOG 6

IZVEŠTAJ STRUČNE SLUŽBE RRA

Organizacija za lezbejska ljudska prava Labris uputila je 16.11.2005. predstavku na adresu RRA u kojoj se tvrdi da je u emisiji Piramida, emitovanoj na TV Pink 16. oktobra 2005. kroz pojedine izjave gostiju Tome File, Milorada Vučelića i voditeljke Branke Nevistić manifestovan govor mržnje prema osobama drugačije seksualne opredeljenosti čime je navodno povređen član 21. Zakona o radiodifuziji.

Stručna služba RRA je, u skladu sa članom 14. stav 2, odmah po prijemu dostavila predstavku emiteru - TV Pink na izjašnjanje.

Emiter se nije u ostavljenom roku izjasnio o predstavi, čime je prekršen član 14 Zakona.

NAPOMENA :

TV PINK nije emiter, po slovu zakona, jer mu Agencija nije dodelila dozvolu.

Može se podneti prekršajna prijava i evidentirati u dosijeu koji će se predstaviti na javnom konkursu, kada se vode razgovori sa kandidatima za dozvole.

Nakon razmatranja predstavke stručna služba RRA je zaključila da se izjavom Tome File ...stavio ih u bure napunjeno nečim...i rekao da je to za njih...”(opis navodnog postupanja Miloša Obrenovića prema istopolnonorjentisanim osobama) i voditeljke Branke Nevistić Gospodine Fila, kada ste pomislili - e ovi pederi su stvarno preterali?” podstiče diskriminacija prema istopolno orjentisanim osobama, opisana u članu 21 stav 1 Zakona o radiodifuziji, što je, u skladu sa 2. stavom istog člana, osnov za izricanje mera od strane RRA, sankcionisana i članom 38. Zakona o javnom informisanju. Naime Toma Fila je opis navodnog izuzetno brutalnog postupanja kneza Miloša prema homoseksualcima jasno stavio u pozitivan kontekst, voditeljka Branka Nevistić ne samo da se nije ogradila od ove izjave već je u svom pitanju upotrebila nedvosmisleno pogrdan izraz za homoseksualce čime je, osim pomenutih zakonskih odredbi prekršila i elementarna načela profesije.

Ostale izjave navedene u predstavi ne predstavljaju primere govora mržnje već legitimne lične stavove. Stručna služba RRA smatra da bi se njihovim eventualnim sankcionisanjem povredilo načelo opisano u članu 3. stav 3. Zakona o radiodifuziji koje zabranjuje svaki oblik "... cenzure i/ili uticaja na rad radiodifuznih javnih glasila, čime se garantuje njihova nezavisnost, nezavisnost njihovih redakcija i novinara” pa se ovi navodi iz predstavke odbacuju kao neosnovani.

Organizaciju za lezbejska ljudska prava Labris upućujemo na zakonsku mogućnost da u skladu sa članom 39. stav 2. Zakona o javnom informisanju uputi tužbu protiv autora i/ili odgovornog urednika.

PRILOG 7

World Health Organisation
20, avenue Appia - CH - 1211 Geneva - Switzerland

30 September 2005

Dear Sir/Madame,

Thank you for your letter dated July 5, 2005 which we have shared with other departments in WHO.

In this context the Mental Health department informed us that:

"Homosexuality was in the International Statistical Classification of Diseases, Injuries, and Causes of Death from the Sixth Revision adopted in 1948 until the Ninth Revision which was adopted in 1975. The Tenth revision of the International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems adopted in 1989 and published in 1992 does not include homosexuality."

For more detailed information on the classification system, please refer to the Journal of the American Medical Association in December 1994.

Homosexuality in the International Classification of Diseases: a clarification. JAMA 1994 Dec 7;272(21):1660

We also contacted the United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), and received the following links:

The International Commission of Jurists (NGO) has done a study on jurisprudence on sexual orientation:

http://www.icj.org/IMG/pdf/Compilation_on_SO.pdf

<http://www.ohchr.org/english/bodies/chr/special/sexualorientation.htm>

Should you wish to obtain further information, please contact Ms Fannie Lafontaine, Human Rights Officer, OHCHR at FLafontaine@ohchr.org.

We are also sharing your letter with Mr Paul Hunt, UN Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and men-

PRILOG 7

tal health. Please also see the Special Rapporteurs Report to the Comission on Human Rights, dated 16 February 2004, E/CN.4/2004/49, which included the themes:rights to sexual and reproductive health; poverty and the right to health (http://www2.essex.ac.uk/human_rights_centre/rth/rapporteur.shtml).

Yours sincerely,

Helena Nygren - Krug
Health and Human Rights Adviser
Department of Ethics, Trade, Human Rights and Law
Sustainable Development and Healthy Environments
(SDE/ETH)

IZVEŠTAJ STATE DEPARTMENT-A

04.03.2005.

U redovnom godišnjem izveštaju State department- a za 2004. godinu, izražava se, između ostalog i nezadovoljstvo zbog lošeg položaja gej- lezbejske populacije. Konzervativna društvena svest i strah glavni su uzroci " skrivanja".

"Homoseksualna zajednica u Srbiji ostaje skrivena zbog straha od nasilja i diskriminacije. Jedini slučaj kada je ova zajednica bila vidljiva bilo je održavanje gej parade 2002.* godine- ovaj događaj je nasilno prekinut, a napadačima je u tome pomogla policija. U medijima je prisutno omalovažavanje homoseksualaca " , navodi se u izveštaju.

Najoštrije, State department osuđuje položaj gej- lezbejske populacije na Kosovu. Osim tradicionalnih društvenih shvatanja i medija, pretnja su i političke partije.

"Gej- lezbejska populacija se, generalno, oseća nesigurno i postoji mnogo prijava zbog straha za ličnu bezbednost. štampani mediji samo pojačavaju tradicionalna shvatanja, objavljivanjem negativnih članaka o homoseksualcima, u kojima se oni karakterišu kao mentalno oboleli i skloni seksualnom napastovanju dece. Postoje i prijave zbog diskriminacije prilikom zapošljavanja. Na Kosovu je usvojen Antidiskriminacioni zakon, koji uključuje i zaštitu od diskriminacije zbog seksualne orijentacije, ali ovaj zakon nije primenjivan i u praksi tokom prošle godine. Islamski orijentisana partija Pravde uključuje u svoj program i osuđivanje homoseksualnosti."

* Gej parada je održana 2001. godine

GOVOR MRŽNJE NA PLAKATIMA I GRAFITIMA U BEOGRADU

24.03.2005.

U Beogradu su, na ulazu u Jevrejsko groblje, 22. marta osvanuli plakati sa pozivom da se bojkotuje radio-televizija B92, kao "jevrejska televizija". Sličnim plakatima je oblepljen i centar grada, a grafiti sa antisemitskim porukama ispisani su na ulaze u prostorije nevladinih organizacija - Helsinškog odbora za ljudska prava i Fonda za humanitarno pravo. Nacionalni stroj, potpisnik ovih plakata, napada B92 i poziva na: "Bojkot zbog antisrpskog delovanja, pogubnog uticaja na srpsku omladinu, podrške nezavisnosti Kosova, podršku širenju narkomanije, homoseksualizma i drugih bolesti sa zapada i podrške multirasnom novom svetskom poretku". Slične poruke ispisane su i na ulazu u bioskop "Reks", u Jevrejskoj ulici.

Parole "Srbija Srbima" i "Hoćemo slobodu, a ne Jevrejski jaram", povezuju se sa potpisivanjem peticije "Prekinimo zaveru ćutanja", koje je prethodnog dana organizovala Grupa osam nevladinih organizacija u okviru kampanje protiv rastućeg antisemitizma. Na ulazu u prostorije Helsinškog odbora za ljudska prava ispisane su parole "Sonja Biserko - jevrejski pion - pokorni sluga jevrejskog svetskog poretka", kao i spojeni znaci Davidove zvezde i B92.

Predsednik Srbije, Boris Tadić, osudio je plakate koji pozivaju na bojkot B92. Tadić je istakao da svako ima pravo da iznosi argumentovanu kritiku rada javnih glasila, ali da su apsolutno neprihvatljivi bilo kakvi pozivi na nasilje i širenje nacionalne netrpeljivosti. Predsednik Tadić je zatražio od nadležnih institucija hitnu istragu o ovom slučaju.

Pritisak na medije osudio je i G17plus. "Moramo pokazati da smo otvoreno evropsko društvo koje je spremno da se ujedini sa drugima poštujući razlike. Ne smemo dozvoliti da pretnje, nasilje i ekstremi dominiraju javnim životom", kaže se u saopštenju G17. Demokratska stranka, takođe poziva nadležne institucije da hitno reguju i otkriju ko stoji iza organizacije Nacionalni stroj.

Građanski savez Srbije smatra da je pojavljivanje ovakvih plakata odraz nemoći aktuelne vlasti da se suprotstavi retrogradnim snagama na našoj političkoj sceni. Ova stranka je poruke koje pozivaju na bojkot B92 i napadaju neke NVO, nazvala "fašoidnim, rasističkim i diskriminatorским".

Iako se mora priznati da su reakcije najviših zvaničnika i političkih partija korak napred u borbi protiv homofobije, antisemitizma, nacionalizma, rasizma, diskriminacije uopšte, pitanje je da li će nadležne institucije zaista preduzeti nešto u zaustavljanju govora mržnje. Očigledno je da su vlasti "najosetljivije" na pitanje antisemitizma, i dobro je što postoji usaglašena osuda pritiska na medije, ali da bi se širenje mržnje zaustavilo potrebno je mnogo više. Neophodno je da zvaničnici i političke stranke, nedvosmisleno i uvek, osude SVAKI govor mržnje i diskriminaciju SVAKE vrste, a da počinioci ovakvih dela ne prođu nekažnjeno.

U prilog ove tvrdnje navodimo poslednja dva primera na koja zvaničnici nisu reagovali, iako su LGBT organizacije u Srbiji i Crnoj Gori apelovale na njih. U novembru 2004. godine, na ulazu u zgradu RTV Crna Gora, a od strane navijača sportskog kluba Budućnost, kamenovan je jedan od LGBT aktivista pred nastup na pomenutoj televiziji. Kao kontra-kampanju Labrisu - grupi za lezbejska ljudska prava iz Beograda, ultra-desničarska organizacija, Otačestveni pokret Obraz na indirektni način je plakatima pozvala građanke i građane na linč istopolno orijentisanih osoba, kroz slogan Bolje sprečiti nego lečiti. Povodom ovog slučaja, zamenik Prvog Opštinskog tužioca u Beogradu, je konstatovao da nema elemenata za krivičnu odgovornost.

Ljudska prava su nedeljiva i neophodno je da to što pre shvate i političari, ali i sve nadležne državne institucije, kako bi se u budućnosti sprečili ovakvi događaji.

PRETUČENA JER JE "ZALIČILA" NA LEZBEJKU

05.04.2005.

Ovim saopštenjem želimo da osudimo nedavni incident u Novom Sadu, tj. prebijanje M. J. od strane skinheads-a, odnosno da ukažemo na činjenicu da je nasilje nad LGBT osobama surova stvarnost protiv koje se mora boriti celokupno društvo.

Naime, u noći između 02. i 03. aprila, u novosadskom Dunavskom parku, tri skinheads-a pretukla su dvadesetsedmogodišnju M. J., jer im je zbog kratke kose "zaličila" na lezbejku. M. J. se vraćala kući oko pola tri ujutru, parkom, kada su tri mladića, prepoznatljivog izgleda skinheads pokreta, ispijajući pivo na klupi, počela da viču za njom i zovu je da se okrene. Pošto je devojka to i učinila, mladići su povikali: "Jao, pa ti si žensko, ti si jedna od 'onih'-treba vam kosti polomiti". Jedan od napadača je prvo M.J. udario u glavu, a zatim su je oborili na zemlju i išutirali. Pošto su nasilnici pobjegli sa lica mesta, M. J. je otišla kući.

Pilot anketa "Nasilje nad istopolnim osobama", koju su, u toku februara 2005., sprovele Grupa za lezbejska ljudska prava-Labris iz Beograda u saradnji sa Centrom za promociju i unapređenje LGBT ljudskih prava i Queer kulture Lambda iz Niša i Novosadskom Lezbejskom Organizacijom NLO, pokazuje alarmantne podatke. Preko 90% ispitanih gejeva i lezbejki zna za slučajeve nasilja zbog drugačije seksualne orijentacije. Njih 71, 8% je nasilje lično doživelo, a više od polovine ispitanika je bilo žrtva više puta.

Zbog svega ovog, još jednom oštro protestujemo i najstrože osuđujemo ovakvo ponašanje, ali i pozivamo sve da nam se pridruže u borbi protiv homofobije. Pozivamo nadležne institucije da hitno reaguju, političare da svojim afirmativnim izjavama ustanu protiv nasilništva, a medijske kuće da zaustave govor mržnje.

Izvor: Novosadska Lezbejska Organizacija

Uz podršku: Labris

ZAKONOM PROTIV MRŽNJE

08.04.2005.

U roku od dvadesetak dana, Srbija je više nego jasno pokazala zašto joj je neophodan Opšti antidiskriminacioni zakon. Beograd, Negotin, Vrbas i Zrenjanin ispisivani su i oblepljivani rasističkim, antisemitskim, homofobičnim porukama, a u Novom Sadu tri skinheads-a pretukla su dvadesetsedmogodišnju M.J., jer im je "ličila" na lezbejku. Govorom mržnje poslužio se i beogradski taksista, vredajući svoju mušteriju-Albanku. Nacionalizam, fašizam i primitivizam postali su, svima je jasno, svakodnevnica. Svima, ali ne i onima koji su jedini u mogućnosti da mržnju sankcionišu.

Sve je počelo u "Nedelji borbe protiv rasizma", ne slučajno, kada su u noći između 19. i 20. marta fasade širom Negotina osvanule "ukrašene" fašističkim, šovinističkim grafitima: "Za belu budućnost, za rasu i naciju", "Ravnopravnost među rasama je jevrejska zamka". Osim što su vodili računa o momentu, počinocima je bilo stalo i da oni kojima su poruke upućene - to i shvate, pa su ispisani zidovi Resurs centra i Odbora za ljudska prava.

Samo dva dana kasnije, u Beogradu su se, na ulazu u Jevrejsko groblje, pojavili plakati sa pozivom da se bojkotuje radio-televizija B92, kao "jevrejska televizija". Sličnim plakatima je oblepljen i centar grada, a grafiti sa antisemitskim porukama ispisani su na ulaze u prostorije nevladinih organizacija - Helsinškog odbora za ljudska prava i Fonda za humanitarno pravo. Nacionalni stroj, potpisnik ovih plakata, napao je B92 i pozvao na: "Bojkot zbog antisrpskog delovanja, pogubnog uticaja na srpsku omladinu, podrške nezavisnosti Kosova, podršku širenju narkomanije, homoseksualizma i drugih bolesti sa zapada i podrške multirasnom novom svetskom poretku". Slične poruke ispisane su i na ulazu u bioskop "Reks", u Jevrejskoj ulici.

Umesto prvoaprilskom šalom, vozač "Beotaksija" je svoju mušteriju-koordinatorku prištinske kancelarije Inicijative mladih za ljudska prava, Fitore Beriša-Ljekaj, "počastio" uvredama i vredanjem na nacionalnoj osnovi. čudeći se šta ona uopšte radi u Beogradu, taksista ju je, između ostalog, nazvao "šiptarkom", i "UČK".

Ipak, sve je kulminiralo nasiljem u novosadskom Dunavskom parku, u noći između 02. i 03. aprila, kada su tri skinheads-a pretukla dvadesetsedmogodišnju M. J., jer im je zbog kratke kose "zaličila" na lezbejku. M. J. se vraćala kući oko pola tri ujutru, parkom, kada su tri mladića, prepoznatljivog izgleda skinheads pokreta, počela da viču za njom

i zovu je da se okrene. Pošto je devojka to i učinila, mladići su povikali: "Jao, pa ti si žensko, ti si jedna od 'onih' - treba vam kosti polomiti". Jedan od napadača je prvo M.J. udario u glavu, a zatim su je oborili na zemlju i išutirali.

Poruke u kojima se preti smrću pripadnicima hrvatske nacionalnosti, ispisane su 05. aprila na zgradi treće mesne zajednice, u Vrbasu. Kako saopštava Opštinski odbor Demokratske stranke, policija je odmah obavila uviđaj, a fasade su istog jutra prekrečene.

"Srbi rađajte zdravu i belu decu, ne pedere", "Pederi marš napolje", "Jevreji napolje", su poruke koje su dan kasnije ispisane na zidovima ženske nevladine organizacije "Zrenjaninski edukativni centar". Grafiti "Pravoslavlje ili smrt" i "Ovde služe đavolu", pojavili su se isto jutro i na domu Hrišćanske adventističke crkve u Zrenjaninu. Treba podsetiti da su fasade "Zrenjaninskog edukativnog centra", 21. jula 2004. godine, bile ispisane sličnim porukama: "Za Srbstvo bez pedera" i "Pederi nisu ljudi". U tom periodu organizacija "Obraz", pokrenula je, kao odgovor na Labrisovu kampanju za promociju LGBT prava, kontra-kampanju pod nazivom "Bolje sprečiti nego lečiti" u okviru koje su ulice većih gradova Srbije bile oblepljene plakatima homofobične sadržine. Zamenik Prvog opštinskog tužioca u Beogradu je tada konstatovao da nema elemenata za krivičnu odgovornost, počinioci nisu pronađeni.

Ovakvu eskalaciju govora mržnje i nasilja moguće je, ako ne u potpunosti zaustaviti, ono bar smanjiti - odgovarajućim zakonom, tj. sankcijama. Vlastima, čini se, sve ovo nije dovoljan razlog za donošenje Opšteg antidiskriminacionog zakona koji postoji gotovo svuda u Evropi. Savezni ministar spoljnih poslova, Vuk Drašković, potpisao je 22. novembra prošle godine u Briselu, Sporazum o učešću SCG u 25 programa Evropske unije. Prvi na listi je Program za borbu protiv diskriminacije. Ipak, javnost je ostala uskraćena za informacije o preuzetim obavezama naše zemlje, kao potpisnice ovog programa.

Srbija i Crna Gora je potpisnik i Protokola 12 Evropske konvencije za ljudska prava, koji treba da pomogne i GLBT populaciji. Ovaj protokol je stupio na snagu 1. aprila i njime se sankcionišu diskriminatorski činovi. Diskriminacija prema seksualnoj orijentaciji nije eksplicitno zabranjena, ali je Evropski sud za ljudska prava u brojnim slučajevima presudio da je takva vrsta diskriminacije kršenje evropske konvencije.

Kada je reč o našem pravnom sistemu, Zakon o informisanju, Zakon o radu i nacrt Zakona o visokom obrazovanju (očekuje se da bude usvojen u toku maja meseca), su jedini zakoni koji štite istopolno orijentisane, tj. zabranjuju diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije. Plamen mržnje, na ovim prostorima, brzo se razbuktava. Neophodno je da se, što pre, donese Opšti antidiskriminacioni zakon. Do tada, zadovoljilo bi i sprovođenje postojećih.

MEĐUNARODNI DAN PROTIV HOMOFBIJE

16.05.2005.

Svetska zdravstvena organizacija je 17. maja 1990. godine zvanično uklonila homoseksualnost sa liste mentalnih bolesti. Petnaest godina kasnije, na ovaj dan, prvi put će se obeležiti Međunarodni dan protiv homofobije.

Tim povodom, Labris - grupa za lezbejska ljudska prava, tražila je od Srpskog lekarskog društva i Udruženja neuropsihijatarata Jugoslavije, da javnim saopštenjem potvrdi ono što je u svetu činjenica već 15 godina: istopolna orijentacija nije bolest. U više od trideset zemalja širom sveta, 17. maja, LGBT organizacije će uz podršku institucija i brojnih nevladinih organizacija, pokušati da ostvare tri cilja: izazovu akciju, povećaju vidljivost LGBT populacije i ozvaniče ovaj datum u kalendarima što većeg broja država. U osnovi ove internacionalne akcije je da se jasno istakne, ali i upozori da homofobija nije i ne sme da bude problem samo LGBT populacije. Odgovornost, pre svega, moraju preuzeti zvanični autoriteti, a volju da se ova predrasuda prevaziđe mora imati celo društvo. Naša zemlja je, podsećamo, jedina u regionu, u kojoj još uvek nije usvojen Opšti antidiskriminacioni zakon. Homofobija je jedna od najizraženijih predrasuda u našoj sredini, a u poslednje vreme sve su učestaliji slučajevi nasilja nad istopolno orijentisanim osobama. Diskriminacija na osnovu seksualne orijentacije, u našoj zakonodavstvu, sankcionisana je jedino Zakonom o informisanju i Zakonom o radu.

PRAVO NA ŽIVOT BEZ NASILJA

04.07.2005.

Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava organizovala je 01. 07. 2005. godine konferenciju za štampu u Media centru, povodom medijske kampanje "Pravo na život bez nasilja".

Na konferenciji su govorili/e: Lepa Mladenović, predsednica Labrisa, Snježana Milivojević, profesorka FPN i teoretičarka medija i Saša Gajin, pravnik, iz Instituta za uporedno pravo.

Lepa Mladenović je prisutnima prezentovala podatke dobijene pilot anketom "Nasilje nad istopolno orijentisanim osobama". Preko 70% ispitanih lezbejki i gejeva, kako je istraživanje pokazalo, doživelo je nasilje, a više od 50% ispitanica/ispitanika bilo je žrtva više puta. Takođe, zanemarljiv je broj onih ispitanica/ispitanika koji je nakon doživljenog nasilja razgovarao sa nekim, a poverenje da slučaj prijavi policiji nije imala ni jedna žrtva.

Lepa Mladenović je pročitala i odgovor Srpskog lekarskog društva na Labrisov zahtev da dostave zvanično saopštenje da homoseksualnost nije bolest. Konstatujući da ima puno kontraverzi, kako u društvu, tako i u medicini, SLD je odbio da potvrdi ono što svet priznaje već desetinama godina: "Etički komitet nije telo (kao ni Srpsko lekarsko društvo) koje može da izdaje dokumente o tome šta je bolest.", stoji u odgovoru. O uticaju i odgovornosti medija, a kroz rezultate dobijene analizom štampe (poređenje tekstova 2004/05) govorila je Snježana Milivojević. Analiza šest dnevnih novina i dva nedeljnika pokazala je da je tekstova, u potpunosti posvećenih gej - lezbejskoj populaciji, za 10% manje nego prethodne godine. Takođe, većina njih govori o dešavanjima u svetu, i nalazi se u rubrikama Zabava, Estrada.

O neophodnosti usvajanja Opšteg antidiskriminacionog zakona govorio je Saša Gajin iz Instituta za uporedno pravo. Takav zakon, istakao je Gajin, omogućio bi svim diskriminisanima mehanizme građansko - pravne zaštite koje je moguće pokrenuti bez čekanja na intervenciju same države.

USVOJEN ZAKON O VISOKOM OBRAZOVANJU

02.09.2005.

Skupština Srbije usvojila je Zakon o visokom obrazovanju kojim se, u članu 8, zabranjuje i diskriminacija na osnovu seksualne orijentacije:

Pravo na visoko obrazovanje
član 8.

Pravo na visoko obrazovanje imaju sva lica sa prethodno stečenim srednjim obrazovanjem, bez obzira na rasu, boju kože, pol, seksualnu orijentaciju, etničko, nacionalno ili socijalno poreklo, jezik, veroispovest, političko ili drugo mišljenje, status stečen rođenjem, postojanje senzornog ili motornog hendikepa ili imovinsko stanje.

Zakon o visokom obrazovanju je treći po redu koji štiti i istopolno orijentisane osobe. Prvi akt koji je zabranio ovakvu vrstu diskriminacije je Zakon o javnom informisanju (član 38), a nakon njega i Zakon o radu (član 18). Ove dobre primere treba pozdraviti, ali istovremeno i podsetiti da Srbiji još uvek nedostaje najbitniji akt iz oblasti zabrane diskriminacije, a to je Opšti antidiskriminacioni zakon. Predlog ovog zakona postoji još od 2004. godine, a napisao ga je Institut za uporedno pravo u Beogradu. Iako je Komitet Ujedinjenih nacija za ljudska prava, još 28. jula 2004. godine, usvojio zaključke u kojima se od naše zemlje traži hitno usvajanje sveobuhvatnog zakonodavstva protiv diskriminacije, na ovom polju još uvek ništa nije učinjeno.

Labris - grupa za lezbejska ljudska prava, ovim putem želi i da podrži predlog Beogradskog centra za ljudska prava, za ocenu ustavnosti člana 4 stava 1 Porodičnog zakona. Ovim članom, naime, diskriminišu se osobe istog pola u vanbračnim zajednicama. Beogradski centar za ljudska prava podneo je zato Ustavnom sudu Srbije predlog za ocenu ustavnosti člana 4, po kojem se vanbračnim zajednicama smatraju samo trajnije zajednice osoba istog pola.

"Predlagač smatra da ne postoje nikakvi moralni razlozi da se osobama istog pola koje se nalaze u vanbračnoj zajednici uskrate prava na izdržavanje ili zajedničku imovinu, ili pravo na posetu bolesnom partneru u zdravstvenoj ustanovi. Naprotiv, nemoralno je što se osobama istog pola ova prava uskraćuju", stoji između ostalog u predlogu Beogradskog centra za ljudska prava.

NOVI KRIVIČNI ZAKON

12.10.2005.

Skupština Srbije usvojila je 29. 09. 2005. godine novi Krivični zakon koji izjednačava potrebnu minimalnu starosnu dob za stupanje u seksualne odnose, bilo da je reč o heteroseksualnim odnosima ili o homoseksualnim odnosima (i gejevi i lezbejke).

Naime, prema prethodnom Krivičnom zakonu minimalni uzrast za pristajanje na seksualni odnos bio je 14 godina, tj. uzrast kada lice prestaje da bude dete i postaje maloletno lice. Ipak, ova odredba nije važila u svim slučajevima, jer je prošli Krivični zakon zabranjivao dobrovoljni muški seksualni odnos s licem starijim od 14 godina, te je u ovom slučaju, kada je reč o gejevima minimalan uzrast bio 18 godina.

Novim Krivičnim zakonom, koji će stupiti na snagu 01. januara 2006. godine, sankcionišu se između ostalog i (Glava 18, Krivična dela protiv polne slobode) silovanje; obljava nad nemoćnim licem; obljava sa detetom - detetom se smatra lice koje nije navršilo 14 godina; kao i obljava zloupotrebom položaja.

REAKCIJA NA GOVOR MRŽNJE

16.11.2005.

Povodom iznošenja govora mržnje i podsticanja diskriminacije prema istopolno orijentisanim osobama u emisiji "Piramida", emitovanoj na RTV Pink 16. oktobra o.g., Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava i Gayten-LGBT, Centar za promociju prava seksualnih manjina iz Beograda, obratili su se Savetu Republičke agencije za radiodifuziju sa apelom da se izreknu mere propisane zakonom za ovaj vid prekršaja pravila emitovanja.

Na ovaj način, Labris i Gayten - LGBT ukazuju na postojanje nedopustive prakse iznošenja i zastupanja uvredljivih i diskriminatornih kvalifikacija prema građankama i građanima istopolne orijentacije u javnom medijskom prostoru.

Nadamo se da će Savet Republičke agencije za radiodifuziju prepoznati štetnost i društvenu opasnost govora mržnje i da će se svojim radom zalagati za uspostavljanje tolerantne i demokratske društvene klime dijaloga i razumevanja.

Sledi tekst predstavke Savetu Republičke agencije za radiodifuziju

Savetu Republičke radiodifuzne agencije

Poštovani,

Ispred Labrisa - organizacije za lezbejska ljudska prava i Gayten-LGBT, Centra za promociju prava seksualnih manjina, na osnovu člana 14. Zakona o radiodifuziji, obraćamo vam se predstavkom u vezi sa sadržajem programa emitera koji predstavlja govor mržnje, kako je navedeno u članu 21. istog zakona.

Konkretan slučaj govora mržnje prema osobama drugačije seksualne opredeljenosti je emisija "Piramida", na RTV Pink, emitovana 16. oktobra 2005. godine. Gosti emisije su bili Toma Fila, Goca Tržan i Milorad Vučelic, a voditeljka emisije Branka Nevistic.

Navodimo delove transkripta iz emisije koji ukazuju na govor mrznje i postupanje emitera suprotno zabrani govora mržnje iz člana 21. Zakona o radiodifuziji.

Milorad Vučelic:

"Principijelno nemam ništa protiv, ali mi se gadi tehnologija".

"Protiv toga sam da se homoseksualni brakovi uzdižu na pijedestal i da to pređe u normalnost".

"To ova zemlja ne može da dozvoli, to je poslednja stvar koju treba uraditi (na putu za Evropu)."

"(Istopolni) brakovi su neproduktivni brakovi"

Toma Fila:

"Ni crkva ni vojska to ne tolerišu, i valjda, hvala bogu ni neće"

"...stavio ih u bure napunjeno nečim...i rekao da je to za njih...(o navodnom postupanju Miloša Obrenovića prema istopolno orijentisanim osobama)

"Ovo je društveno zlo"

"Preterali su, odvratno je gledati ih".

Branka Nevistić:

"Gospodine Fila, kada ste pomislili - E, ovi pederi su stvarno preterali".

želimo ovim putem da ukažemo da se pomenutim izjavama podstiču mržnja i diskriminacija prema gej i lezbejskoj zajednici u Srbiji i time krše pravila za emitere propisana zakonom.

Tražimo od Saveta da u skladu sa zakonskim ovlašćenjima iz članova 17. i 18. Zakona o radiodifuziji utvrdi povredu pravila emitovanja i izrekne odgovarajuće mere emiteru. Napominjemo da smo emiteru, RTV Pink i glavnom i odgovornom uredniku željku Mitroviću uputili poziv na javno izvinjenje i osudu govora mrznje, te da do sada, posle 2 nedelje od predstavke, nismo dobili nikakav odgovor.

Nadamo se da ćete razmotriti nasu predstavku i doneti odgovarajuće mere,

S poštovanjem,

Labris, Organizacija za lezbejska ljudska prava
Gayten-LGBT, Centar za promociju prava seksualnih manjina

U PIRAMIDI PODSTICANA DISKRIMINACIJA

25.12.2005.

U emisiji Piramida (TV Pink) bilo je podsticanja diskriminacije prema istopolno orijentisanim osobama, zaključila je stručna služba Republičke radiodifuzne agencije nakon razmatranja predstavke koju su podnele/li Labris organizacija za lezbejska ljudska prava i Gayten LGBT, Centar za promociju prava seksualnih manjina. Ovim objavljivanjem govora mržnje, prekršen je član 21 stav 1 Zakona o radiodifuziji.

"Naime, Toma Fila je opis navodnog izuzetnog brutalnog postupanja kneza Miloša prema homoseksualcima jasno stavio u pozitivan kontekst, voditeljka Branka Nevistić ne samo da se nije ogradila od ove izjave već je u svom pitanju upotrebila nedvosmisleno pogrdan izraz za homoseksualce čime je, osim pomenutih zakonskih odredbi prekršila i elementarna načela profesije", stoji u izveštaju Republičke radiodifuzne agencije.

Stručna služba RRA je, u skladu sa zakonom, uputila predstavku TV Pink, ali se emiter nije u ostavljenom roku izjasnio o predstavci, i tako prekršio i član 14 Zakona o radiodifuziji.

Iako je jasno da je TV Pink u pomenutoj emisiji, emitovanoj 16.10.2005., prekršila zakon, Agencija još uvek do konačne raspodele frekvencija i dozvola ne može adekvatno da reaguje i izrekne predviđenu kaznu (TV Pink nije emiter, Agencija mu nije dodelila dozvolu).

Labris organizacija za lezbejska ljudska prava i Gayten - LGBT Centar za promociju prava seksualnih manjina, nastaviće da ukazuju na postojanje nedopustive prakse iznošenja i zastupanja uvredljivih i diskriminatorskih kvalifikacija prema građankama i građanima istopolne orijentacije u javnom medijskom prostoru.

Nadamo se da će Savet Republičke agencije za radiodifuziju prepoznavati štetnost i društvenu opasnost govora mržnje i nakon podele dozvola emiterima, i da će se svojim radom zalagati za uspostavljanje tolerantne i demokratske društvene klime dijaloga i razumevanja.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

342.726-055.3(497.11)"2005"
316.837:061.2(497.11)"2005"
305-055.3(497.11)"2005"

VUČKOVIĆ, Dragana

Godišnji izveštaj o položaju LGBT populacije u Srbiji: 2005 / (autorka Dragana Vučković; uredila Ljiljana Živković; prevod na engleski jezik Miodrag Kojadinović, Ana Zorbić). - Beograd : Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, 2006 (Beograd: Standard 2). / 47, 35 str. 21 x 24 cm

Nasl. str. prištampanog prevoda: Annual Report on the Position of LGBT Population in Serbia. - Podatak o autorki preuzet iz kolofona. - Oba rada štampana u međusobno obrnutim smerovima. - Tiraž 500.

ISBN 86-904143-7-1

a) Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava (Beograd) - 2005 b) Seksualne manjine - Srbija - 2005
c) Prava čoveka - Srbija - 2005 d) Homoseksualnost - Masovne komunikacije - Srbija - 2005 e) Homoseksualnost - Žene - Srbija - 2005

COBISS.SR-ID 129258508